

поглядів, доброчесність та національну самосвідомість. З боку університетів має бути зроблене таке: створення високоосвіченої професійної спільноти, перехід до особистісно-орієнтованого навчання, покращення матеріальної бази, тьюторства та кураторства, підтримання високої культури спілкування між всіма членами університетської спільноти.

Список використаних джерел

1. Горак О. Р. Стан сформованості готовності студентів до гуманістичного вирішення проблемних ситуацій *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2017 р. Вип. 6. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. С. 66–73.
2. Демчук В. С. Соціальна зумовленість необхідності посилення виховної діяльності в університеті *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: збірник наукових праць КНЛУ. Вип. 53. Київ, 2016. С. 26–36
3. Чіжова Н. В., Особистісно-орієнтований підхід як умова для саморозвитку студентів під час навчання в університеті *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2017 р. Вип. 6. Івано-Франківськ : НАІР, 2018. С. 312–315.
4. Оболенська Т. Нова парадигма виховної роботи в університеті. *Вища школа*. 2011. № 12. С. 66–73.
5. Сенашенко В. С. Социально-воспитательная среда вуза как основа воспитания и социализации студенчества *Высшее образование в России*. 2011. № 6. С. 103–113.

Малахова А. А., здобувач вищої освіти

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна*

Науковий керівник – **Зарішняк І. М.**, канд. пед. наук, доц.,
*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна*

СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сьогодні розвиток критичного мислення є однією з основних цілей в сучасній освіті. Чому так відбувається? Це пояснюється тим, що від студентів вимагають не простого знання будь-яких фактів, а здатність користуватися на-

бутими знаннями; не кількість отриманої інформації, а вміння відбирати, сортувати і моделювати певний обсяг інформації. Навіть більше, критичне мислення сприяє розвитку особистісного росту.

Критичне мислення як навчальна дисципліна базується на правилах формальної логіки, теорії і практики аргументації, риторики та наукової епістемології (розділ філософії, який займається інструментами й обмеженнями пізнавальної діяльності). Одним із визначних теоретиків у цій області був Карл Поппер, який вважав критичне мислення основою будь-якої раціональності. Знання, за Поппером, не існує без практики висунення гіпотез, їх обґрунтування або спростування [1, с. 216–219]. Питання про джерело тут взагалі не має значення: важливий саме метод і ставлення до вихідних даних.

Поняття, принципи та закономірності функціонування критичного мислення у навчальній діяльності вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні науковці: В. Біблер, Т. Бізенков, П. Блонський, Дж. Гілфорд, І. Ільєсов, В. Шубинський та інші.

Критичне мислення – це здатність ставити питання, виробляти різноманітні аргументи, приймати незалежні, продумані рішення [2, с. 213–218]. Тому основна ідея його застосування полягає у створенні атмосфери навчання через ігрові прийоми, коли студент спільно з викладачем активно комунікують, свідомо розмірковують над процесом навчання, відстежують, підтверджують, спростовують або розширюють знання, нові ідеї, почуття або думки про навколишній світ. І роблять це вільно англійською мовою.

Перед тим, як фокусуватися на способах формування критичного мислення, треба визначити, які вміння необхідні для критичного мислення. Для того, щоб студент міг скористатися своїм критичним мисленням, йому важливо розвинути в собі низку якостей, серед яких Д. Халперн виділяє [3, с. 320–325]: готовність до планування, гнучкість, наполегливість, готовність виправляти свої помилки, усвідомлення, пошук компромісних рішень.

Технологію розвитку критичного мислення (ТРКМ) запропонували в 90-і рр. ХХ ст. американські вчені К. Мередіт, Ч. Темпл, Дж. Стіл [4, с. 48–51] як особливу методику навчання, що відповідає на питання: як вчити мислити? Основою формування КМ є трифазова структура заняття: виклик, осмислення, рефлексія. Кожна фаза має свої цілі і завдання, а також набір характерних прийомів, спрямованих спочатку на активізацію дослідницької, творчої діяльності, а потім на осмислення й узагальнення набутих знань.

Таблиця 1 – Трифазова структура заняття за технологією критичного мислення (за К. Мередіт, Ч. Темпл і Дж. Стіл)

Стадія	Діяльність викладача	Діяльність студентів	Методи і прийоми
Перша – «виклик»	активізують здобуті раніше знання, пробуджують інтерес до теми, визначають цілі вивчення майбутнього навчального матеріалу	вислуховують, записують, обговорюють, працюють індивідуально / в парах / у групах	1) складання списку «відомої інформації», розповідь-припущення за ключовими словами; 2) систематизація матеріалу (графічна): кластери, таблиці; 3) переплутані логічні ланцюжки тощо
Друга – «осмислення»	збереження інтересу до теми при безпосередній роботі з новою інформацією, поступове просування від знання «старого» до «нового»	осмислено працюють з текстом, маркують, складають таблиці, ведуть щоденник	Методи активного читання; маркування з використанням значків «v», «+», «-», «?»; пошук відповідей на поставлені в першій частині заняття питання тощо
Третя – «рефлексія»	повернути студентів до первинних записів-пропозицій, внести зміни, доповнення, дати творчі, дослідницькі чи практичні завдання на основі вивченої інформації	вони співвідносять «нову» інформацію зі «старою», використовуючи знання, отримані на стадії осмислення	• заповнення кластерів, таблиць, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між блоками інформації; • повернення до ключових слів, правильних і неправильних тверджень; • організація різних видів дискусій; • написання творчих робіт (есе); • метод <i>Insert:</i> I – interactive: самоактивізуюча «У» – вже знав; N – noting: системна розмітка «+» – нове; S – system: для ефективного «-» – думав інакше; E – effective: читання і роздуми «?» – думав інакше; R – reading; T – thinking; • метод <i>Ideal:</i> I – Identify a problem; D – Debate a problem; E – Essential solutions; A – Activity; L – Logical conclusions

Як бачимо, розвиток критичного мислення – одне з пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки людина з розвиненим критичним мисленням здатна

самостійно засвоювати знання, перетворюючи цей процес на свідомий, безперервний та продуктивний. Це одночасно активний та інтерактивний процес. Розвиток критичного мислення дасть змогу сформувати вміння вирішувати проблему, тобто вміння побачити її, проаналізувати з різних поглядів, виділити складові, розглянути проблему загалом, оцінити різні варіанти вирішення (як власні, так і чужі) й обрати оптимальний варіант.

Основним завданням викладача сьогодні є вмiле поєднання інтерактивних, інформаційно-комунікаційних технологій з метою забезпечення розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти. Заняття з іноземної мови сприяють розвитку КМ завдяки різноманітному матеріалу та інтерактивним підходам. Отже, можна виокремити такі способи ефективного формування критичного мислення студентів під час вивчення іноземної мови:

- гейміфікація навчання – через ігрові прийоми формування власної думки, що базується на осмисленні різного досвіду, ідей та уявлень;
- використання стратегії вирішення проблем «*IDEAL*» Дж. Бремсфорда і методу *Insert*;
- використання групових форм навчальної діяльності, що формують уміння співпрацювати / працювати в групі і здатність вибудовувати конструктивні взаємини з іншими людьми.

Список використаних джерел

1. Pintrich P. R. The Role of Metacognitive Knowledge in Learning, Teaching, and Assessing. *Theory Into Practice*. 2002. Vol. 41. Issue 4. P. 216–219.
2. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя : Просвіта. 2009. С. 213–218.
3. Халперн Д. Психология критического мышления. СПб. 2000. С. 320–325.
4. Мередит К. С., Стил Дж. Л., Темпл Ч. Чтение и письмо для Критического мышления. М., 1997. С. 48–51.